

FREEMASONRY, ITS EXISTENCE AND IMPACT ON THE SHORT STORY “MASTER TASSO” BY DOBRI NEMIROV

Ivo Bratanov, 1st class teacher, PhD
“Hristo Botev” Secondary School – Ruse
Tel.: +35982-82-90-32
E-mail: ibratanov@abv.bg

Abstract: *The report focuses on a vaguely studied topic in the history of Bulgarian literature– the existence and impact of Freemasonry on Bulgarian literary texts. It examines a specific literary work which is thematically relevant to Freemasonry – the short story “Master Tasso” by Dobri Nemirov (1882 – 1945). The writer was initiated into Freemasonry in 1924 in the Masonic Lodge “Zora”(“Dawn”) in Sofia which is one of the oldest and most powerful lodges in the Grand Lodge of Bulgaria. The short story is included in the collection “When I was Child”. The report clarifies the structure and themes of the short story “Master Tasso” where freemasons teach significant coded moral and ethical lessons through childhood memories descriptions.*

Key words: *Dobri Nemirov, Bulgarian literature in 20th century, a short story “Master Tasso”, Freemasonry, Masonic culture, literary impact.*

JEL Codes:

ИЗЛОЖЕНИЕ

Разказът „Майстор Тасо“ е публикуван в сборника „Когато бях малък“. Д. Немиров е започнал да пише разказите, включени в тази книга, през 1933 г. (Савов 2017: 160). Сборникът се състои от творби, свързани с детството и с юношеството на главния герой Дочко (прототип на Дочко е авторът). „Когато бях малък“ е „една от най-обичаните български книги за деца“ (Савов 2017: 160).

Интересуващият ни разказ⁵¹ представя събития от една лятна ваканция и от следващата след нея учебна година. Той се състои от *три ясно обособени епизода*.

Първият епизод има характера на експозиция. Тя бързо, стремително въвежда читателя в художествения свят на творбата:

— *Момчета, искате ли тази ваканция да спечелим пари? — извика един от моите съученици, много старателно и пъргаво момче.*

— *Кой бяга от пари? — отвърнахме ние, тримата мускетари, както ни наричаха поради постоянната ни дружба.*

Никой не искаше да се откаже от пари, които ще бъдат тъй полезни през цялата идеща учебна година.

Един от нас взе грижата да настани всички ни чрез зидарското сдружение.

Още това въведение ех abruptly сродява възприемателя с произведението и скъсява дистанцията с героите. Тук е въведен и водещият в творбата *мотив за печалбата*, разработен от зрителния ъгъл на повествователя в два аспекта.

Вторият епизод е посветен на работата през ваканцията. Повествователят, тринадесетгодишният юноша Дочко, постъпва на работа в строителната бригада на майстор Тасо, „един от най-сръчните майстори-зидари“, и пренася по десет тухли на строежа. В разказа сравнително пестеливо е представен строежът на една къща: „За пръв път ми се случваше да видя как расте една къща. Само пет-шест души работници, а работата растеше от час на час. Те лепяха тухли, ковяха греди, дялкаха камъни и всичко това сякаш се нижеше съвсем безразборно, а при все това къщата ставаше все по-голяма.“ Отличната организация на работата, естествено, се дължи на майстор Тасо. В творбата писателят го представя чрез различни похвати – „говорещо“ собствено име (за значението на името вж. по-долу),

⁵¹ Всички цитати от разказа „Майстор Тасо“ привеждам по изданието, посочено тук, в частта „Източници“.

портретна характеристика, пряка авторова характеристика, реч, постъпки, отношение към другите герои, отношение на другите към него, самооценка, описание на обстановка. Ето и пример: „Сух, висок, с редки спъстрени мустаци и лице, готово всяка минута да се озари от усмивка, той се движеше между работниците, показваше им нещо, чертаеше, измерваше, сгълчаваше един, засмиваше се на друг и командуваше с голяма вещина.“

Работата на градежа предполага всеки от работниците да изяви своите най-характерни черти. Показателно е, че майсторът съумява с един добре намерен прякор да разкрие най-важното качество на съответния работник. Така Дочко е наречен *Стрелата*, понеже е „сръчен и бърз“. Тези качества на юношата много радват майстора.

Но радостта на майстора е споделена от малкия чирак – и Дочко Стрелата се радва на майстора, защото „Сега аз можех да видя, че един майстор, като строи дома на някого, той трябва да го изкара от хубав по-хубав. А такъв човек трябва да има повече ум и разум от своите работници.“

Дочко е чирак в бригадата на майстор Тасо: носи тухли, пренася дъски, отива да купи храна за някого от строителите... Все пак има и случаи, когато повествователят е допуснат до реалния градеж: „Работата кипеше. Понякога, когато ми омръзваше да нося тухли и греди, аз отивах при зида и поисквах разрешение да зидам. О, колко хубава била зидарската работа! Ти поставяш тухла върху тухла и под ръцете ти расте грамадна стена. Сега вече не бих седнал да градя къща-игрчка тъй, както правехме с другарите си. О, не ми се иска да пръскам труда си на вятъра!“

Майстор Тасо при това е много справедлив. В края на седмицата той редовно заплаща на Дочко изработеното. Заслуженото възнаграждение предизвиква гордост у юношата, „че успех с труда си да спечеля и спестя. Сега тия пари не ми се виждаха много, защото знам какъв беше и трудът ми.“

Това, че майсторът е много доволен от работата на чирака си, се подсказва и от още един факт: той кани Дочко в София, за да строят „един много хубав дом“. Дочко обаче отказва, понеже в скоро време ще започне учебната година.

Раздялата се свързва с възможности за по-нататъшна работа:

Като раздаде последната ни надница, той (майстор Тасо – в с.м. – И. Б.) каза:

— Хайде вече да се разделим! Работихте ми честно и сговорно. Когато поискате работа, ще дойдете пак при мене. Гладни няма да ви оставя!

Поех пътя за към дома. Аз стъпвах тъй гордо и смело, като че бях победил чудовището от някоя приказка. За пръв път видях, че в живота освен игрите има труд и радост, и гордост.

Видях се изведнъж пораснал.

След известно време Дочко и майсторът случайно се срещат на улицата. Майсторът кани Дочко в дома си и иска да го запознае със своето семейство.

Докато вървят, юношата си мисли, че строител, който гради „такива големи и хубави домове — какъв ли ще да е построил за себе си? Трябва да е и от палат по-хубав.“

Оказва се, че къщата, в която живее майсторът, не е голяма, но е красива:

Из пътя имахме малко време за разговор, защото къщата беше наблизко и скоро стигнахме пред портата. Отворихме. Голям двор с китна градинка разтвори пазвите си за нас. На дъното на двора ни поздравяваше малка, но гиздава къща с четвъртити прозорчета в зелени рамки и златножълта мазилка. Сякаш гледах игрчката на някой великан. [...]

— Хей! — извика майстор Тасо. — Елате да видите Стрелата!

В две минути пред нас се изправиха четири деца, а между тях се усмихваше майка им. О, колко хубави и светли деца! Каква хубава майка! Сякаш и тя бе дошла от някоя приказка. Те ми се радваха от сърце. Кой знае какво им е говорил майсторът, та показваха такава обич към мене.

Дочко признава на майстор Тасо, че по друг начин си е представял дома му. Именно тогава юношата получава и най-ценния урок от майстора:

Когато огледах къщичката добре, аз казах:

— Аз мислех, майсторе, че като правиш големи къщи за хората, за себе си ще направиш палат.

— Ех, мойто момче — рече той, като хвърли поглед на дома си, на децата и на жена си. — Когато човек не е честит, и в палати да е, пак ще прилича на просяк, но когато е честит, и в колиба да е, пак ще прилича на цар.

Майсторът не само е отличен строител, но и мъдър мъж. Затова и неговото изказване заслужава да се запомни и да стане достояние на целия народ:

Толкова ми се харесаха думите на майстор Тасо, че реших не само да ги запомня, но и да ги завеща на целия свой род.

Лесно може да се види, че разказът на Д. Немиров излага *масонския сюжет за градежа* и някои от *нравствените поуки* на свободното зидарство, които ще служат като ориентири в житейското поведение на човека.

Дочко започва работа в строителната бригада, която е оперативна зидарска група (известно е, че съвременното умозрително масонство води началото си от средновековните строителни гилдии, вж. Георгиев 1986: 5; Богданов 1994: 16 – 17; Василев 2008: 175 – 178). Групата включва 5-6 работници и майстор Тасо, а също така и чирака Дочко. Това е и минималният брой на участниците в една масонска ложа, за да може тя да работи пълноценно (в нея трябва да има най-малко седем масони с майсторска степен, вж. Недев 2008: 179). Ложата се ръководи от Почитаем майстор, който в случая е майстор Тасо.

Съвременното масонство е умозрително, т.е. символично. Разказът на Д. Немиров представя процес на действителен градеж, при който зидарите издигат нов дом, „от хубав по-хубав“. В този процес най-важно място заема първомайсторът и затова в творбата само той измежду всички работници е индивидуализиран. Сред качествата му особено изпъкват вещината, наблюдателността и справедливостта. Тези нравствени добродетели на майстора се проявяват в отношението му към другите работници и към Дочко. Писателят въвежда чертите на майстора, като ги свързва с действието в произведението. В характеристиката на главния герой присъстват *трите добродетели*, които са особено ценени от масонството: *мъдростта* („А такъв човек трябва да има повече ум и разум от своите работници.“, посочва Дочко за първомайстора), *силата* (тя се проявява в процеса на градежа) и *красотата* (красива е къщата на майстора; красива е градината, в която се намира къщата; красиви са децата и съпругата му; майсторът създава красота, градейки един голям и хубав дом, а по-късно и в София ще строи „един много хубав дом“).

В разказа са включени детайли и особености, свързани с масонската символика. Използвано е напр. *числото три*, което е основен символ на чирашката степен: епизодите в разказа са *три*, а самият Дочко е един от *тримата мускетари*. Присъства и най-важният символ на масонството – *светлината*. Ето каква е сградата, построена от бригадата на майстор Тасо: „Край улицата изникна хубав дом с големи прозорци, в които слънцето, като благословен дар изпращаше всичките си лъчи – с бели чисти колони пред вратата, с нова светла мазилка и с малки китни балкончета, на които бяха направени места за саксийки.“ Това се дължи преди всичко на майстор Тасо, но и Дочко има своя принос за красивата сграда: „Аз не изгубих любовта си към работата, защото ми се харесваше това, че ще приготвя един дом и в неговите стаи ще живеят хора. Децата ще седят вътре над учебниците си, печките ще бумтят и ще разнасят хубава топлина и отвсякъде ще наднича тишина и приятност.“

Дочко, както вече посочих, се труди на градежа и получава заслужената заплата; но още по-важно е това, че самата работа го променя и той израства (след като строежът е завършен, Дочко изтъква: „Видях се изведнъж пораснал.“). Този процес, представен в художественото време на разказа, завършва с ценния житейски съвет, който майсторът дава на юношата. Това се случва в последния епизод на разказа, в който обстановката е различна – главният герой е предствен не като ръководител на работата, а като добър съпруг и баща.

Повествователят предполага, че строителят, който прави „големи къщи за другите“, за себе си навярно е направил “палат“. Оказва се обаче, че той живее в „малка, но гиздава къща с четвъртити прозорчета в зелени рамки и златножълта мазилка.“ След като Дочко споделя изненадата си, майсторът му отговаря с една мъдрост: „Когато човек не е честит, и в палати да е, пак ще прилича на просяк, но когато е честит, и в колиба да е, пак ще прилича на цар.“

Самооценката на майстора като *честит* е свързана както с професионалните му успехи, така и с личния му живот. Той не само ръководи изграждането на един хубав дом – построената от него сграда сякаш оживява („Той даде душа на тухлите и затова домът е тъй жив и весел.“). Личният живот на майстора също така е много добър, както се внушава от описанието на обстановката в края на творбата и от портретното описание на децата и съпругата му.

Масонството има за цел *моралното усъвършенстване* на своите последователи, което е постепенно израстване. Израснал е Дочко, но сякаш и самият първомайстор се е променил след приключването на работата („Колкото хубава беше къщата, толкова порасъл ми се виждаше и майстор Тасо.“). Нравственото усъвършенстване се постига чрез борба със седемте смъртни гряха – сребролюбие, завист, злоба, похот, тщеславие, леност, чревоугодие. Противоположните им добродетели присъстват в образа на майстор Тасо – той *не е алчен и не завижда*, а е доволен от това, което притежава; *не проявява злоба* или *тщеславие*; семейният му живот е добър (факт, който изключва *похотта*); труди се усърдно и с вещина (изяви, противоположни на *лентяйството*). Портретното описание на майстора показва, че и *лакомията е съвсем чужда* за персонажа. Наличието на тези добродетели е необходимо и достатъчно условие, за да може майсторът да се самохарактеризира като *честит*.

По-горе споменах, че главният герой е характеризирани и чрез своето *говорецо име*. Собственото име *Тасо* е успоредна форма на антропонима *Тасе*, който е скъсена форма от *Анастас(и)(й)* (вж. грц. Ἀναστάσιος „възкресен“). Това име не е случайно избрано от Д. Немиров: то се свързва със сюжета и със смисъла на разказа, като подсказва, че чрез *майстор Тасо е възкресен идеалът на свободните зидари – първомайсторът Хирам, строителят на Соломоновия храм* (за Хирам вж. напр. в Недев 2008: 184 – 186).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разказът „Майстор Тасо“ от пръв поглед прави впечатление на обикновена и неособено забележителна творба. Именитият писател обаче чрез разказаните случки е съумял да внуши важни общочовешки нравствени послания. Моралните идеи на произведението са свързани с изграждането – изграждане не само на една къща, но и на човешката личност. Нравствените поуки на свободното зидарство са изложени чрез увлекателен разказ за един майстор зидар, като персонажът е показан и по време на работа, и в семейната си среда, т.е. в творбата присъстват социалното и личностното измерение на главния герой.

ИЗТОЧНИЦИ

Немиров, Д. Майстор Тасо. – В: Добри Немиров. Избрани произведения. С.: Български писател, 1960, с. 62 – 65.

REFERENCES

Angelov, K. (1945). Dobri Nemirov. – In: newspaper *Zemedelsko zname* (Sofia), year XXIV, № 15; 02.X.1945, 4 (**Оригинално заглавие:** *Ангелов, К. 1945. Добри Немиров. Във: в-к „Земеделско знаме“ (София), год. XXIV, бр. 15; 02.10.1945 г., 4*)

Atanasov, Zh., Kovacheva, N., Yanchev, T., Konstantinova, V. & Manolov, H. (1978). Textbook about Children’s Literature for Kindergarten Teachers Colleges. Sofia: State Publishing house “Narodna prosveta” (**Оригинално заглавие:** *Атанасов, Ж., Ковачева, Н., Янчев, Т., Константинова, В., Манолов, Хр. 1978. Детска литература за институтите за детски учителки. София: ДИ „Народна просвета“*)

Bachvarova, E. (1977). Dobri Nemirov. In: Dictionary of Bulgarian Literature. Vol. II (E – O). Sofia: Publishing House of Bulgarian academy of sciences, 438-439 (**Оригинално заглавие:** *Бъчварова, Е. 1977. Добри Немиров. В: Речник на българската литература. Т. II (Е – О). София: Издателство на БАН, 438-439*)

Benbasat, A. (1982). Dobri Nemirov. In: Dobri Nemirov. Selected works. Sofia: Publishing house “Balgarski pisatel”, 341-348 (**Оригинално заглавие:** *Бенбасат, А. 1982. Добри Немиров. В: Добри Немиров. Избрани произведения. София: Издателство „Български писател“ 1982, 341-348*)

Bogdanov, I. (1983). Thirteen centuries Bulgarian Literature. Part II – New Bulgarian Literature (1879 – 1981). Sofia: Publishing house “Nauka i izkustvo” (**Оригинално заглавие:** *Богданов, И. 1983. Тринадесет века българска литература. Част II – Нова българска литература (1879 – 1981). София: Издателство „Наука и изкуство“*)

Bogdanov, I. (1994). The Sons of Widow. Masonry and Masons. Sofia: Publishing house of Sofia Univesity “Sv. Kliment Ohridsky” (**Оригинално заглавие:** *Богданов, И. 1994. Синове на вдовицата. Масонство и масони. София: УИ “Св. Климент Охридски“*)

Bratanov, I. (2016). *Masonry and Bulgarian Literature*. In: *The Bulgarian Language and We*. To honor to docent PhD Rusi Rusev’s 65 anniversary. Ruse: University publishing house “Angel Kanchev”, 315-336 (**Оригинално заглавие:** *Братанов, И. 2016. Масонството и българската литература. В: Българският език и ние. Сборник статии в чест на 65-годишнината на доц. д-р Руси Русев. Русе: Университетско издателство „Ангел Кънчев“, 315-336*)